

NY MUSIK

i samarbete med
Borås konstmuseum

Jo Kondo – musik för piano

A Dance for Piano, "Europeans" (1990)

Strands II (1980)

In Early Spring (1993)

—paus—

Sight Rhythmics (1975)

High Window (1996)

Walk (1976)

Tango Mnemonic (1984)

Kristine Scholz – piano

Onsdagen den 19 maj 1999, kl. 19.30

Museet, kulturhuset, Borås

Jo Kondo (f. 1947 i Tokyo) betraktar sig inte som en ”japansk” kompositör. Hans musikaliska fostran var heltigenom europeisk och han uppvisar snarast släktskap med tonsättare som Morton Feldman och Zoltán Jeney – eller varför inte Lars Sandberg; här finns samma nyktra passion och samma slags återvändande till materialet. Men ändå är det utan tvekan så att de flesta av hans lyssnare i västvärlden uppfattar hans musik som just japansk.

”Man kan kanske säga att min hållning till klanger och till komposition förefaller orientalisk för en västlig lyssnare. Exempelvis har jag alltid betonat att varje enskild ton måste ha sin egen tillvaro, sitt eget liv. Men det är något av en kinesisk estetik... Också en tonsättare som exempelvis Edgar Varèse menade att varje klang måste ha ett eget liv. Men i hans fall ligger tyngdpunkten mer på själva klangen än på förhållandet tonerna emellan. Vad mig beträffar är det tvärtom så: Jag intresserar mig mycket för förhållandet mellan klangerna, trots att jag tillskriver varje enskild ton en självständig existens. Vad jag alltså gör är att komponera en värld av tonförhållanden med avsikt att bevara varje tons individualitet i detta nätverk. Måhända innebär denna tyngdpunkt en lätt avvikelse från ett västligt komponerande. (...) Men det är ett tonförhållande som ständigt präglas av tvetydighet... Förhållandet är oklart... Men det är min metod, eller rättare: min hållning vid komponerandet. Och eftersom jag arbetar så har min musik ingen tydlig riktning. Min musik är inte målorienterad. Följaktligen har den inga tydliga höjdpunkter, ingen klar början, ingen tydlig mitt och inget tvingande slut. Man kan säga att den på det hela taget är mycket statisk. Samtidigt finns där ett fortskridande i detaljerna... Därför är min musik en diskurs som fortgår utan att komma till slut. Det tycker jag mycket om.”

Vid denna konsert framför Kristine Scholz Jo Kondos samtliga verk för piano, sånär som på två: det allra första, *Click Crack* (1973) som huvudsakligen befattar sig med pianots efterklang och egentligen är komponerat för ”privatbruk”, att spelas vid ett vanligt piano där man sitter nära strängarna, och det senaste, *Short Summer Dance* från 1998.

A Dance for Piano, “Europeans”

”Undertiteln till detta stycke kommer sig av att jag läste Henry James’ *Europeans* vid tiden för komponerandet. Detta tillfälliga sammanträffande är allt som relaterar stycket till romanen, utan vidare förbindelser mellan musik och bok, vare sig när det gäller innehåll eller struktur. Detta är ett stycke rent abstrakt musik med en knivsudd danskrydda till följd av dess rytmiska karaktär. Stycket avslutades på juldagen 1990.”

Strands II för 2 eller 3 pianon

”Jag skrev det första stycket med denna titel, *Strands I*, för sju instrument, 1978. Sedan dess har jag använt en del av dess material, melodiskt såväl som strukturellt, i två andra stycken: *Strands II* (1980), och *Strands III* för violin och piano (1981). Syftet med att komponera verken i denna serie var att studera tillämpningen av olika idéer om ensemble. Jag var intresserad av hur skiftande musikaliska resultat uppnås genom att olika idéer om ensemblekomposition används på i stort sett samma material.”

”*Strands II* är sannerligen ett mycket svårt stycke att spela, eftersom jag föreskriver att två eller tre pianister skall spela helt unisont, även om jag naturligtvis accepterar de mindre avvikelser som ofrånkomligen inträffar under ett framförande. Men det handlar inte om ett samspel besläktat med Feldmans idé om ett mer löst sammanfogat unisono.

Vad jag avser med en dubbling eller tredubbling av pianostämman är att skapa ett slags känsla av tyngd eller förtätning i styckets klangrum, om jag så får uttrycka det. För att använda en metafor: man kan föreställa sig flera dansare som dansar unisont på en scen. Dansen uppfattas då från betraktarens sida som tyngre (eller tätare) jämfört med samma koreografi framförd av en ensam dansare. Jag uppfattar det alltid som om det är en sådan unison dubbling som på något sätt ger tyngd (eller täthet) åt dansen. På samma sätt uppfattar jag det som om en del musik kan få denna känsla av rumslig tyngd eller förtätning genom att två eller fler musiker spelar unisont. Jag kan naturligtvis ha alldeles fel, men detta är idén bakom *Strands II*. Om stycket framförs av en ensam pianist, uppmuntras denne att föreställa sig ett unisont samspel med en ohörbar partner.”

”*In Early Spring* bygger i huvudsak på en enda melodisk linje. I regel ackompanjeras varje ton i denna melodi av en ’skuggton’ av samma tonhöjd, antingen en oktav högre eller lägre. Dessa ’skuggtoner’ uppträder inte samtidigt med huvudtonen utan släpar efter oregelbundet. På detta sätt uppstår en pseudo-kontrapunktisk textur i musiken. Stycket skrevs för mandolin under tidig vår 1993. Trots att det komponerades med mandolinen i åtanke, insåg jag senare att det med fördel kunde framföras även på piano.”

”*Sight Rhythmics* (1975) komponerades ursprungligen för en ensemble om fem instrument med mycket skiftande klangegenskaper: violin, bensinfat, banjo, elektriskt piano och tuba. Detta är pianoversionen av stycket, som jag betraktar som ett fristående verk. Det är, så att säga, en ’intabulerad’ version av ensemblestycket, i stället för tvärtom, eftersom jag komponerade ensembleversionen först.

Stycket består av sex korta satser som klingar i stort sett likadant, särskilt de fem första. I ensembleversionen förändras bara en instrumentstämma från sats till sats. De förändringar av hela texturen som denna process åstadkommer är i sanning mycket små. Jag kallar detta tillvägagångssätt för pseudo-repetition, vilket kan tänkas inordnas någonstans mellan bokstavig repetition och variation. (Inte heller den sjätte och sista satsen, *Scholion*, vars stämmor i ensembleversionen alla skiljer sig från den femte satsens, presenterar en textur som skiljer sig särskilt mycket från de andra satsernas.) Bokstavig repetition är i sig själv statisk, den leder ingestans. Pseudo-repetition är nästan lika statisk som bokstavig repetition, men är samtidigt ett verktyg för dold förändring och rörelse. Det kanske mest adekvata uttrycket för denna företeelse vore att beskriva den som något dynamiskt-statiskt. Man kan likna lyssnarens upplevelse av något dynamiskt-statiskt vid det sätt på vilket vi upplever vårt vardagsliv. Varje dag tycks snarlik den föregående, men i dag är aldrig exakt detsamma som i går.”

High Window

”Omkring 1980 blev jag medveten om behovet av att undersöka mitt sätt att arbeta med ackord, deras karaktär och funktionella utveckling, d.v.s. det slags harmonik som är typiskt för min personliga stil. Detta ledde till att jag skrev en längre serie verk som var ett slags övningar för att hitta min egen ’Hamonielehre’. Bland dessa stycken finns *Left Bank* (1981) för 14 instrument, *Hunisucle* (1984) för 13 instrument, *Two Pieces* (1981) för blandad kör och *Still Life* (1981) för åtta violiner. *High Window* är ett senare verk som också hör till denna serie. Det komponerades 1996.”

Walk komponerades ursprungligen för flöjt och piano 1976. ”Ett av detta styckes karakteristika är den snabba klangfärgsväxlingen mellan de båda instrumenten i en synkoperad rytm, som kan tänkas likna min (eller din) avslappnade men kanske lite kantiga gång. Mitt komponerande under 70-talet byggde till stor del på vad jag kallar *Sen no ongaku* (”linjär musik”), musik vars hela kompositionsstruktur bygger på en enda melodisk linje. Och jag fann att en hoquetus-liknande klangfärgsskiftning mellan instrumenten är en mycket användbar teknik i denna typ av komposition.” Pianoversionen av *Walk* är identisk med sin föregångare, sånär som på klangfärgen.

”*Tango Mnemonic* komponerades 1984 och är en miniatyr som skrevs till Yvar Mikhashoffs ’International Tango Collection’. Denna långsamma musik befattar sig enbart med minnet av tango.”